

היו"ר י. תמיר:

לפני שנעבור לסדר-היום יש לי הצעה לחברים. בהתאם לתקנות, ועדת הפנים

עומקת גם בענייני משרד הדתות. זה מכבר ידוע שבין שני הרבנים הראשיים אין תמימות דעים בכל הנוגע למילוי תפקידם; לאחרונה קיבלו הדברים הרחב בצייבור.

אני מציע שוועדת הפנים תפנה בקריאה לרבנים הראשיים להשכין שלום ביניהם, לכבודה של תורה ולכבודם של נושאי המשרה. אני מבין שאכן נעשים נסיונות להשכין שלום בין שני הרבנים הראשיים, ופניה כזאת של ועדת הפנים עשויה להוסיף תרומה לעניין.

הרחלט: לקבל את הצעת היו"ר ולענות לרבנים הראשיים. שישכינו שלום ביניהם.

1. הצעה לסדר-היום בעניין הצחת מוסדות דת בירושלים

ש. לוי:

הצעתי לסדר-היום בעניין זה הוגשה עוד בחודש פברואר, בעקבות כמה מקרי הצחות של מוסדות דת. חומרת העניין מחייבת לדעתי נקיטת אמצעים דראסטיים. קשה לתאר את עצם האפשרות שיהודים שמכלו כל השנים מחילול קדושיהם ירשנו יד על מקומות קדושים לדתות אחרות. המלך הכורזי אמר פעם לחכם היהודי: "אילו יכולתם - הרגתם". והנה, באמת מתברר שיש בתוכנו קבוצות המוכנות גם לזה.

חומרת העניין מחייבת מאבקנו הפוליטי בעולם מובנה לכל, אבל אני מדבר על העניין מבחינתו היהודית. לא ייתכן שבקרבתנו ימצאו בני עדות אחרות שלא יוכלו לקיים את פולחנם מתוך בטחון, ועלינו לתבוע מהמסורה יד תקיפה, לא רק בהענשת האשמים אלא גם כדי להרחיק אחרים, ואף לתת פרסום בעם ובעולם לאמצעים שאנחנו נוקטים בנדון.

ב. מאיר:

בליל 10-11 בפברואר השנה הוצתו שלושה מוסדות דת בירושלים: המרכז הבפטיסטי ברחוב נרקיס, המכון השבדי ברחוב הנביאים, וביית-ציון, גם הוא ברחוב הנביאים.

בעקבות שלושת המקרים הללו הורה מפקד המחוז להקים צוות חקירה מיוחד. בסיום החקירה הצלחנו לאחר את העבריים בכל שלושת המקרים, והם הועמדו לדין.

ש. לוי:

היו אלה אותם עבריינים בכל שלושת המקרים?

ב. מאיר:

יש קשר.

ב-24 בפברואר הועברו התיקים לפרקליט המחוז. כתב אישום בניהמ"ש הוגש ב-26 בחודש, כלומר תוך 15 יום. העבריינים הועמדו לדין תוך תקופת מעצרים. מדובר על שמונה אנשים. המשפטים נגד חמישה מהם כבר נסתיימו.

המבוגר שבין הנאשמים הוא יהושע אלתר, בן 52, משוחרר בערבות עד לסיום משפטי. יואל לרנר - בן 33, נמצא במעצר מאז ה-13 בפברואר, עד לבירור דינו. ואילו שמעון צדיק, בן 23, מאושפז בבית-ח עקב כוויות שסבל כתוצאה מהשתתפותו באחת ההצתות. נוסף לכך מעורבים בעניין שתי סטודנטיות בנות 18 ושלושה נערים בני 16-17. נגד חמשתם נסתיימו כאמור המשפטים.

גזר-הדין שניתנו ע"י ביהמ"ש המחוזי: שמעון לרנר - 9 חודשי מאסר על תנאי שלוש שנים, ו-9 חודשים בפועל; הוא מרצה כעת את עונשו. שמואל גץ' ושתי הבנות קיבלו מאסר של שלוש שנים, מהן שנה-וחצי בפועל והיתר על תנאי. ואילו על הנער האחר בן ה-17 הוטל עונש מאסר של שנה-וחצי, מתוך זה 9 חודשים בפועל.

ב. מאיר:

יואל לרנר, בן ה-33, הוא לכאורה שהסית את שמעון לרנר (אין ביניהם קרבה משפחתית). שמעון לרנר הוא זה שהסית את שמעון צדיק, הפצוע, ואת שתי הבנות, כמו גם את שמואל גץ, להצית את המרכז הנפטיסטי והמכון השבדי.

שמעון לרנר שידל את שמעון צדיק, ששאל מכונית ויחד נסעו עם הבנות ועם נער נוסף למרכז הנפטיסטי ברחוב צדיק, והוא שהוריד אותם מה עליהם לעשות. אח"כ המשיכו למכון השבדי, שם ביצעו את ההצתה השנייה. לגבי בית-ציון היה המשאל אלתר, ששידל נער אחר בשם טננבאום לבצע את ההצתה ביחד עם עוד נער שאין לנו פרטים עליו.

היור' י. תמיר:

אולי תוכל לסדר משהו על מניעים, התארגנות, גורמים שעמדו מאחורי זה וכו'.

ב. מאיר:

שנה אחת קודם לכן היה מקרה דומה, במרכז להפצת כתבי קודש בהר-הזיתים. לפחות אחד השמות מופיע גם שם (יואל לרנר), שהיה בין המסדלים. הוא נמנה עם חוגי הליבה היהודית של כהנא. יואל לרנר הוא מורה, גר בירושלים. לפני כשנה עבר בישיבת בתי-מאיר, ובזמן האחרון עבר חלקית בישיבה בקריית-מלאכי, אחרי שגורש מנתיב-מאיר משום שלקח משם תלמידים לביצוע ההצתה.

נראה לנו שפעלו כאן שני גופים, שתי הצתות: האבנן השבדי והמרכז הנפטיסטי הוצתו ע"י קבוצה אחת, ובית-ציון ע"י קבוצה אחרת. המניע ברור: מדובר במוסדות מייסודיים.

ת. אשל:

אני חברה מועצת העירייה, אחראית לתיק יחסי החוץ בעירייה, וגם לקשרים עם מוסדות חוץ. אני עובדת באופן צמוד עם ראש העיר.

הייתי רוצה להבהיר שמבין ארבעת המוסדות המוזכרים, רק לאחד אפשר לקרוא "מוסד מייסודי". המכון השבדי למשל הוא מכון לימודי אקדמי טהור, וגם האחרים אינם עוסקים בפעילות מייסודית כלל. הם גם מוסדות העומדים לצד ישראל גם מבחינה מדינית וגם במאבקים הפנימיים.

לא צריך להדגיש את הנזק הרב שנגרם כתוצאה ממעשים אלה, אבל העירייה ראתה צורך לבוא מיד לעזרת המוסדות שנפגעו ולסייע בתיקון הנזק. אנחנו רוצים לציין לשבח את משרד הדתות שהסכים לכסות את ההוצאות כשנגמור את התיקונים. ואמנם, היו לנו מיד הדים טובים בחו"ל. ולמרות הנזק שנגרם - העובדה שגם העירייה וגם משרד הדתות התייצבו מיד נגד מעשים כאלה הקהחה קצת את החוד.

המכון השבדי העביר לנו העתק מכתב-חרטה שקיבל מאחד הנאשמים, בו כתוב בפורש שהרב כהנא הוא שהסית אותם.

ד"ר קולבי:

אני נשאלתי על המעשים הללו גם בארץ וגם בהיותי בחו"ל. לכולם אמרתי שגם ראש העיר וגם שר הדתות גינו את ההצתות. מיד לאחר המקרה ביקרנו במקום, ועצם העובדה שיכולתי לומר שתיקנו את הנזק ושלמנו אותו מיד (הסכום הוא כ-46 אלף ל"י; עד עכשיו שילמנו קומה לי כ-11 אלף ל"י) - סיפקה את השואלים. גם הנפטיסטים בארץ הביעו סיפוק. אני יכול לומר שלמעשה יצאנו מהעניין בכבוד. גם הענשים החמורים שהוטלו על האשמים הוכיחו לנוצרים שאנחנו מטפלים בעניין בצורה רצינית, והצלחנו לצאת מזה יפה.

ב.צ. קשת:

כנראה אצטרף למסקנה של ועדת הפנים המגנה את מעשי ההצתות. אבל העניין כולו מעורר בי הדגשות קצת לא נוחות. איזו הצטרפות, איזה רצון להוכיח לעולם הנאור והנחמד שכל-כך-אוהב אותנו שאנחנו בסדרן השמחה הגדולה על הענשים החמורים; להחזיק אדם שלושה חודשים במעצר - חבל שאין בידי רשימה

ב.צ. קשת:

של אלה שמשחררים בערבות בארץ, אילו פושעים מסתובבים חפשים עד למשפט. אני משוכנע שהמשטרה גמרה את החקירה תוך שלושה חודשים. מה קורה פה? נכון, אנשים עשו דבר שלא צריך לעשות. המשטרה פעלה יפה, מצאה אותם, הביאה אותם למשפט, הם קיבלו מה שקיבלו. למה צריך להחזיק אנשים במעצר שלושה חודשים? אינני מבין.

מעניינת אותי גם הנקודה של המיסיונרים. אינני קורא לנוער היהודי להצית מוסד מיסיונרי. אבל בכל דרך אחרת אני מסוגל להצטרף נגד כל מוסד מיסיונרי. אני מטפל הרבה בפרשת הגברת אמה ברגר, ויודע מה היא עושה. ואני אינני מוכן להצטרף, אבל מישהו יעשה דברים. אינני קורא לעשות דברים כאלה, אבל אני עצמי הופעת בהפגנת-זעם בזכרון-יעקב נגד הגברת הזאת, שעריין ממשיכה במעשיה.

לכן אינני חושב שיש מקום להצטרף. אנחנו בתור מדינת ישראל סובלנים מאד-מאד, אולי יותר מדי. שמעתי מרב-פקד מאיר שהרקע הוא מיסיונרי; שמעתי מגב' אשל שרק אחד מהמוסדות האמורים חשוד במיסיונריות. כנראה שהאינפורמציה של המציתים לא הייתה מדוייקת, והם חשבו שהם מציתים מוסדות מיסיונריים, או שהיו פראי-אדם שפעלו נגד כל מוסד שמוציא כתבי-קודש נוצריים. לכן, גם אני סבור שהמעשים הללו אינם דרושים לנו, אבל אני נגד הרוח הזאת של הצטרפות. כל מי שאנחנו מצטרפים בפניו פשע כלפינו שי מיליון יותר מאשר כל מישהו אחר בעולם. בכל מקום קורים דברים לא סימפטיים, ולמה להפוך עולמות קבל כל העולם, עד כדי כך שנציג משרד הדתות אומר: "יצאנו מזה יפה"? אינני רואה מקום להתלהבות הזאת שלנו. היה מקרה; לפי חוקי מדינת ישראל זהו פשע; השופטים שפטו כפי ששפטו, ובזה נגמר העניין.

אינני בא בטענות לח"כ לויין שהעלה את הנושא. הוא חשב שהעניין ראוי לדיון. היה אפוא דיון, והוועדה חסיק מסקנות. זה הכל.

א. ורדיגר:
אינני רוצה להיכנס עכשיו לבעיית המיסיון. בעניין זה העלייתי בשעתו הצעה לדיון, ואני מקווה שנדון בנושא בקרוב - ויש על מה לדון.

בעקבות דברי ח"כ קשת אני רוצה להתייחס למקרה הנדון, ובפיוחד ליחס של התביעה והמשטרה שעשו ביניהן ממש קנוניה נגד הבחורים הללו, כולל כאלה שידם לא הייתה בעניין זה כלל. מה שהיה כאן - עוד לא קרה אצלנו.

מסתובבים בארץ פושעים פליליים, רוצחים ואנסים, כשהם משוחררים עד למשפט. ואילו כאן מדובר בבחורים שעשו מה שעשו מתוך התלהבות על דבר שכואב להם. אינני מצדיק את מה שעשו. אבל להחזיק אנשים במעצר חודשים עד למשפט? מדוע אי-אפשר היה להוציאם בערבות של רבנים, חברי כנסת ואישי ציבור שרצו לערוב להם?

גם אני סבור שההצטרפות הזאת שלנו בפני העולם הנוצרי מוגזמת. בכנסת הששית הייתה לנו ועדה למלחמה במיסיון, בראשותו של ח"כ זר. לפתע חדלה הוועדה לפעול. התברר שהמוסדות הנוצריים השונים, ביחוד הצרפתים, פעלו בעניין זה והסבירו שפעולות הוועדה הזאת עלולות לשבש את יחסינו הטובים עם צרפת. בוודאי שאנחנו צריכים לשמור על יחסים טובים עם כל המדינות. אבל עד כדי כך שלא נוכל להילחם נגד מוסד שבא להרעיל את נשמות בנינו?

אני רוצה להציע להחיות אותה ועדה לפעולה נגד המיסיון, שתבדוק את הנושא עד תופו.

ח"כ קשת הזכיר את אמה ברגר. היא הצליחה לרכוש אלפי דונמים של אדמה חקלאית וגם אדמת בניה, ולא רק בזכרון-יעקב אלא גם על-יד ירושלים, על-יד חיפה, בצפון ובדרום. ואני מתפלא מאד על הליברליות הזאת שלנו, שגם לי נראה שהיא עוברת כל גבול.

יש יהודים שלא נכפת להם. יש יהודים שאנפת להם שמכאיבים למיסיונרים, ויש יהודים שאנפת להם ההפקרות הזאת, במיוחד בירושלים.

א. ורדיגר:

אני חוזר ושראלי: מבלי להצדיק מעשה פלילי זה או אחר - מדוע, בגלל ההתרפסות וההצטדקות הזאת שלנו, נהגנו כלפי הבחורים האלה אחרת משנוהגים בדרך כלל, והחמרנו אתם בנוקשות יתרה? הייתי פעמיים אצל היועץ המשפטי לממשלה, ואני חוזר וטוען שהיתה כאן הידברות וקנוניה לנהוג כלפי האנשים האלה אחרת מאשר כלפי אחרים. זהו דבר חמור מאד, ואני שמח שח"כ שלום לויין העלה את הנושא ונתן לי הזדמנות להגיב כפי שהגבתי, עם שאני חוזר וטוען שאני מגנה ומבור שיש לגנות כל מעשה פלילי, כולל ההצתות הללו. יחד עם זה, יש לגנות גם את השלטונות שהתייחסו כלפי המקרה הזה ביחס של איפה-ואיפה.

היור' י. תמיר:

במתכוון או שלא במתכוון, הויכוח סוטה ועובר לנושאים אחרים, הקשורים במיסיון. אבל לפנינו נושא מסויים: היו שלוש הצתות בירושלים ע"י קבוצה של חמוסי-טוח החושבים שהם משרתים את העניין הלאומי הדתי, החינוכי והמצפוני של מדינת ישראל, ואסלו למעשה הם גורמים לו נזק חמור. ומי שרוצה ע"י פעולות כאלה להגביר את התודעה היהודית ואת אהבת האדם - עושה, שלא במתכוון, בכיוון ההפוך. לא ייתכן שניתן לקבוצות קנאיות להשתלט על קטעים מחיינו, מתוך אמונתם החזקה שהם צודק. מחר יציתו גם את בני הכנסת משום שאיננו נותן תשובה מספקת לאותם אנשים.

היות ואנחנו מדינה ריבונית, והיות

ומדינת ישראל קמה לתחיה לאחר רדיפות כל-כך קשות של העם היהודי - אנחנו יודעים כיצד צריך להתנהג כלפי בני דתות אחרות, ולכן אני מצדיק את משרד הדתות ואת עיריית ירושלים הנוקטים מידה של הצטדקות. לא משום שאלה שנגדם ננקטו הפעולות הללו הם צדיקים או אהבים, אלא משום שאנו חייבים לשמש דוגמה לעמים אחרים בעניין כזה. והטענה של הידברות או קנוניה כאן לא הוכחה.

ב.צ. קשת:

מדברי היור' עלול להתפרש כאילו ח"כ ורדיגר ואני הצדקנו את ההצתות, בעוד

שלמעשה שנינו גינינו אותו.

היור' י. תמיר:

אני רק אומר שהכרחי לדעת להתייחס בחומרה רבה למעשים אלה. אני בכלל בעד קיום מחמיר ביותר של החוק והסדר במדינה, אם זה עניין של הפרת חוקי הבניה, הצתות או עבריינות או מעשי פשע אחרים למיניהם. אם לא ננקוט באמצעים חמורים ביותר, ביישוב ההולך וגדל כדי 3% בשנה, ואם לא ננקוט בקיום החוק והסדר תוך שמירה קפדנית עליהם מצד המשטרה - מדינת ישראל לא תוכל להתקיים, ולכן אין אני מבדיל בין פעולת הצתה כזאת, ובין פעולה של שוד בנק או מתן היתרי בניה בצורה שהורסת את החברה הישראלית. אני בעד החמרה, ואני סבור שבת-המשפט מקילים בענשים על עבריינים, מתוך רחמנות מופרזת, ואינני סבור שצריך לטעון כלפי המשטרה שהחמירה. אני סבור שבכל מקרה צריך להחמיר ולא להקל, בין אם מדובר בעניין של אמונה או של טובת-הנאה. וועדת הפנים מופקדת על כך.

לא הייתי נכנס בהקשר זה לבעיה של

אמה ברגר, שהיא אחד הדברים החמורים ביותר במדינה. אם תימשך רכישת הקרקעות בקצב כזה - אנחנו עלולים להגיע למצב שערבים, בתמיכה של כספי נפט, יזרימו לאמה ברגר כזאת סכומים עצומים כאלה שיקנו את מדינת ישראל. אבל זהו נושא נפרד.

המסקנה שלי היא שאנחנו צריכים

להתייחס בחומרה רבה לגילויים השליליים במדינת ישראל באשר הם, והמשטרה תבורך אם תעשה כל אשר לאל ידה לשים להם קץ. ואני מקווה שכל חברי הוועדה יתמכו בגישתי זו. רק משטר של חוק וסדר יוכל להוביל את המדינה לנוהגים מסודרים בחיינו המורכבים.

ג. קורן:

כולנו מסכימים שיש לגנות את ההצתות. האשמים נשפטו בבית דין ישראלי, שאין שום יסוד לערער על סמכותו ועל נקייו מחשבתו, וכך צריך להיות. מה שמפריע לי הוא לא הזדהות עם מעשי ההפאה (שלא שמעתי שיש), אלא הדיבורים

ד. קורן:

על נימת הצטרקות. גם אם העולם הנוצרי שאל חטא כלפי העם היהודי - אין זאת אמת-מידה שאנחנו יכולים לאמץ לעצמנו. ייחודנו כעם הוא בדרך האחרת, בפילוסופיית-החיים האחרת ובאמת-המידה המוסרית האחרת שלנו. וחשוב לנו לא רק שנהיה דוגמה לאחרים, אלא אנחנו צריכים לתת מופת מתאים לנוער שלנו, שגם הוא עלול להתלהט להסתה. מיהו הרב כהנא שהוא מסית נוער בישראל להצית מוסדות דת? אנחנו צריכים לשכנע את עצמנו ואת העולם שיש כאן חיי חופש לכל מי שחי פה; גם מוסדות של דתות אחרות צריכים לדעת שיש להם חופש של פולחן - אם כי גם אני מתנגד למיסיון. יש לנו אמצעים לחוקק חוקים שינטרלו את פעולות המיסיון. אבל מוסדות דת אחרים, שהיו כאן הרבה שנים ורוצים להשאר במסגרת החומות שבנו לעצמם - חייבים שתהיה להם אפשרות להמשיך בחייהם. הארץ הזאת שייכת לעם ישראל, אבל גם הגר והנכרי צריך שיוכלו לחיות בחוכנו. לא תתכן אפליה בין מי שמצית בית-כנסת יהודי בחו"ל או כנסיה נוצרית כאן. והרי אנחנו טוענים נגד מדינות זרות שאינן עושות די נגד מציתי בתי-כנסת יהודיים אצלן. העובדה שאנחנו שולטים בארץ הזאת מחייבת אותנו להתאפקות-משנה. ויהיה זה אפוא צעד חינוכי להוקיע מעשים כאלה אצלנו, ולא ייתכן שישתמע כאילו יש מצדנו השלמה אפילו חלקית עם מעשים כאלה. צריך לגנות אותם באופן חד-משמעי.

ב. אליעד:

אני רוצה לדבר על השיקול המדיני. אני חושב שזהו מעשה חמור מאד מבחינה מדינית. אנחנו, שמדברים על ירושלים מאוחדת לעולמים - לא ייתכן שניתן אפשרות אפילו ברמז למעשים כאלה. כמה חזיתות אנחנו יכולים לפתח בעת ובעונה אחת? האחריות המדינית הראשונה מחייבת אותנו לגנות מעשים כאלה בכל לשון, ולעשות הכל על מנת לעקור אותם מן השורש. והגיבוי-לחצאי של ח"כ קשת וורדיגר איננו מספק אותי.

איזו הצטרקות היתה כאן? מדוע טוענים נגד המעצר הממושך? הדבר מחייב גיבוי ברור; ללא שום כיסוי וללא כל אפשרות למישהו לקלוט רמזים אחרים בדברי הגיבוי. אני יכול רק לחזק את ידי משטרת ישראל בפעולה מכסי מלית נגד אנשים אלה. תנו למשטרה ולתביעה אפשרות לטפל בהם, ואל נרמז אפילו במלה אחת על אפשרות אחרת.

ומה שנוגע לאמה ברגר - גם בעיני זהו דבר חמור ביותר, אבל אין קשר בין הדברים. ואני חוזר: אני מדבר כרגע על ההשלכה המדינית בלבד, ולא על ההשלכות הפנימיות, החינוכיות והמוסריות.

י. בארי:

אני מציע שנפריד בין דעתנו על פעולות המיסיון לבין מעשי ההצתה שבוצעו. ח"כ ורדיגר דיבר על "קנוניה". השאלה היא קנוניה בין מי למי. הסכם בין המשטרה והתביעה הפלילית איננה בגדר "קנוניה". עוד לא נתקלתי במקרה פלילי אחד ששני אלה אינם עומדים בו באותו צד של המתרס. המציאות מחייבת זאת. והרי לא נאמר כאן חלילה שהיתה קנוניה עם השופט. ענין המעצר ומידת העונש מסודרים בידי השופט. אילו היו הדברים תלויים תמיד בתביעה הכללית - הרבה יותר חשודים היו נמצאים במעצר. הרבה טענות יש לתביעה כלפי שופטים ששחררו עצורים בערבות. אבל השופטים אינם זקוקים לרשות של התביעה לשחרר עצורים בערבות.

ב. צ. קשת:

השאלה היא למה התביעה דרשה זאת.

י. בארי:

התביעה תמיד מבקשת לעצור חשודים, גם בעבירות קלות הרבה יותר מהצתה. ואילו הדבר היה תלוי בה - הם היו נמצאים במעצר. כי הצתה לפי החוק הפלילי היא אחת העבירות החמורות ביותר, שאדם צפוי עליה ל-15 או 20 שנות מאסר. משום כך אינני מתפלא על התביעה הכללית שדרשה מעצר לחשודים.

צדק היווה שאמר שאנחנו חייבים לתכוע קיום החוק במדינה הזאת, ואיננו יכולים לתת יד לאוירה של עבירה על החוק.

דבר נוסף: דווקא אלה שנלחמים נגד המיסיון יוצאים מפסידים מן ההצתות הללו. ויש סיבה למה עלינו להיות

י. באר"י:

רגישים לזה. כי כל טענותינו בהיותנו מיעוט בארצות אחרות היו בשטח זה, וגם היום אנחנו עלולים לעמוד בפני מקרה של הצתת בית-כנסת בחו"ל, ואנחנו כמדינת יהודים נבוא לחבוע את מצוי כל חומר הדין נגד המציתים שם. ומה גם שאחת מטענותינו מדוע ירושלים צריכה להיות כולה בשליטתנו היא משום שכשהיתה ירושלים בשליטת הערבים - חוללו בה המקומות הקדושים, ואנחנו רוצים להראות לכל העולם איך יכולים מוסדות של כל הדתות לחיות יחד במדינה חפשית.

הנושא של המיסיון ואמה ברגר הוא נושא בפני עצמה, וחומר מאד, וימצא את פתרוננו במסגרת של חקיקה.

ש. לויין:

אני רוצה להדגיש בעיקר את הביטחון הפנימי היהודי. ולא צריך בהצעת המיכום לערבב שני דברים, שאם כי יש להם נגיעה - אין הם קשורים זה בזה. ענין המלחמה במיסיון הוא נושא נפרד. במקרה ההצתות הללו הצליחה המשטרה לשים יד על מקור הפשע, ואפשר רק לברך אותה על כך. הלוואי והיו מצליחים לגלות כן את כל הפושעים האחרים במדינה. כל ניסיון להצדיק מעשה הצתה כזה הוא אסור ל"אילו יכולתם - הרגתם".

ההחלטה והוצעת דרושה לנו כלפי פנים, ליהודים שרוצים לבנות את מדינת ישראל כמדינת חוק וסדר. ואת כל החשבונות שיש למישהו בענין המיסיון ואמה ברגר צריך להגיש לפרעון בריבית-דרביבית, אבל לא היום. היום צריך להתאחד סביב הוקעת מעשי ההצתה, והבעת ישר-נוח למשטרה שהצליחה לשים ידה על העבריינים במהירות.

ד. אבו-רביע:

ידועה קודם כל להודות על כך שמי נתנו היא מדינה המאפשרת חופש גם לדתות אחרות. מדינת ישראל צריכה לשמש מופת בענין זה במזרח-התיכון. הדבר החשוב ביותר בעולם הוא כיבוד דברים קדושים, וכאן במדינה יש ריכוז גדול של דברים קדושים, יותר מאשר בכל מקום אחר בעולם. אדם שאיננו מכבד את הדתות - איננו מכבד גם את עצמו, ומכך נפגעת החרות. יש כאן בארץ הרבה מסגדים, עדות וכנסיות, יותר מאשר בכל מקום אחר בעולם. המיסיונים שנמצאים כאן במדינה אף הם קיימים לפי החוק. יש לנו דוגמה ממה שקרה במסגד בעיר-העתיקה. המדינה הזאת צריכה לשמש דוגמה למדינות אחרות. אני גורס שהתערבות מדינית בעניינים דתיים תשפיע עלינו לרעה. מחובתנו לתת חופש לכל הדתות.

ה. הירש:

אני מצטרפת לכל דבריו של ח"כ באר"י. רציתי רק להדגיש שאי-אפשר כלל לדבר על "קנוניה" בין שני צדדים הפועלים באותו צד על מנת להגיע לאותה מטרה.

הצתה היא מעשה חמור מאד. המעצר צריך כלפי אדם שיש לו כבר עבר של הצתות, ושומר שיש לו כוונות להמשיך ולהצית, ואינני רואה פסול בפקודת המעצר בגדול, לאור כל נסיבות המקרה. ומה גם שעל כך החליט בית-המשפט ולא המשטרה או התביעה. ובפרט לאור העובדה שעונש מרתיע נגד אותו אדם בעבר לא עזר. לא היתה במקרה זה שום איפה-ואיפה. בכל מקרה של עבירה חמורה מבקשת התביעה מעצר עד למשפט.

ת. אשל:

שמירת הסדר בירושלים היא ענין עדין מאד, והרגשת הבטחון לכל חלקי העיר היא העקרון המונח בממשל שלנו בעיר. אין זה סוד שהעולם הלא-יהודי עדיין מתקשה להכיר בשלטוננו בעיר, ואנחנו חייבים להבטיח הרגשת חופש וחוק לכל הדתות כאן. אנחנו עומדים בפני שעות קשות ביותר בעיר, ופעולת החוגים הקיצוניים הללו משיגה את המטרה ההפוכה. אנחנו סוברים שפעולה בכל חומרת הדין נגדם הופכת אותנו לאמינים יותר לגבי מדיניותנו בעתיד, וגם מאפשרת לנו לפעול בצורה תקינה וללא מתיחויות בעיר.

היור"י. חמיר:

בשבוע הבא נניח על שולחן הוועדה סיוטת מסקנות, ואז נצביע.

2. הריסת בתים של בדואים בצפון (מסקנות)

היו"ר י. תמיר:
בשבע שנים הנחנו הצעת מסקנות על שולחן הוועדה, כדלקמן:

"הוועדה רנה בנושא בשלוש ישיבות, ושמעה את יועץ ראש הממשלה לעניינים ערביים, נציגים ממשרד הפנים וסמינרל מקרקעי ישראל.

הרקע לבעיה הינו השינוי המואץ העובר על החברה הבדואית באורח חייה ונטייתה להשתכן במבנה קבע במקום אוהלים, נטישת מלאכת מרעה הצאן והתבססותם על התעסקות קבע בעבודות שונות בערים ובישובים הסמוכים להן. בשלב ראשון עובר הבדואי למבנה זמני - הוא הצדיף או הפחון - ולאחר מכן בשלב השני מתחילה מלאכת הבניה, שבחלקה נעשית באופן בלתי חוקי ועל קרקע שאינה בבעלות הבונה.

היעדר המעקב והפיקוח המספיקים של צוותים מטעם הרשויות על בניה בלתי חוקית ומנישה בעודה באיבה, והעמדת השלטונות בפני עובדות מוגברות, מחריפים את הבעיה. דבר זה מסביר את מספרם הגדול של צווי הריסה המוצאים על ידי בתי המשפט ואשר אינם מוצאים אל הפועל בשל היות הבתים שאוכלסים במשפחות. לפיכך הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה קובעת כי יש לפעול להחשת הקמת ישובי הקבע המתוכננים לבדואים בגליל וסבורה שהרחבת שטחי המיתאר בישובים קיימים על מנת לאפשר התיישבותם של שבטים שונים הינה בעיה שיש לפתרה בהקדם;

2. הוועדה רשמה את הצעדים שנעשו ונעשים לקידום פתרון ישובי הקבע לבדואים בגליל;

3. הריסת הבניין בערב א-צוואער ע"י פיצוץ בחמרי נפץ - לא נראית לוועדה;

4. הוועדה קוראת לכל הגורמים להיות צמודים לחוק ולסדר ולקיים סדרי השלטון והוראות חוק התכנון והבניה.

ח"כ אבו-דביע הציע סעיף נוסף:
"הריסת בתים קיימים תיעשה בעתיד רק אחרי מ"מ ותשלום פיצויים לבעלים, והמכמתם לפנותם". הצעה זאת נראה לי שבאה לעודד בניה בלתי חוקית, ויש להתנגד לה בכל תוקף.

י. בארי:
גם אני מתנגד להצעת התוספת של ח"כ אבו-דביע.

בפסקה השלישית של הצעת המסקנות כפי שקרא היו"ר אני מבקש שהנוסח יתוקן כך שיהיה ברור שגם הצדיף או הפחון המוזכרים בה הינם בגדר של מבנה בלתי חוקי, ולא רק מה שבא אח"כ.

א. ורדיגר:
כבר דחינו באחת ההצעות הקודמות הצעה של פיצויים.

לגבי סעיף 3 של הצעת המסקנות - משתמע מתסקה כאילו רק הפיצוץ בכפר ערב א-צוואער לא נראה לוועדה. ואילו אני סבור שכל מקרה של הריסת בניין באמצעות חומר נפץ לא נראה לנו.

היו"ר י. תמיר:
אני מציע באמת לנסח את הפסקה כך:
"הריסת בניין באמצעות חמרי נפץ לבלדוגמת הריסת הבניין בערב א-צוואער - לא נראית לוועדה".

א. גבלבר:
גם ל לא נראית הצעתו של ח"כ אבו-דביע במקומה אני מציע לומר שפינוי והריסת בתים שנבנו שלא כחוק ייעשו בצורה ליברלית, כגון ע"י מתן ארכה, הלוואה והקצאת שטח לשיקום המפוננים. ואני מתכוון רק לגבי העבר.

ב.צ. קשת:

מוטב כבר פיצויים. זה יותר זול.

היור י. חמיר:

ע"י הצעתו של ח"כ גבלבר אנו עולים על שדה מוקשים. למונחים שהוא הציע אין

גם ביטוי חוקי.

אכיפת חוק התכנון והבניה בלאו הכי היא כל-כך איטית, ויש כל-כך הרבה אפשרויות לאנשים להשיג את שלהם בדרך הישר. אלא האמת היא שהשתררה במדינה אורחה של הפקר. גם פיצוץ הבית הנזכר נעשה רק אחרי ארבע שנים של הליכים, ויחורים ודחיות וכו'. בדרך זו אפשר באמת להגיע עד להצעתו של ח"כ אבו-רביע לשלם לכל אחד פיצויים על הפרת חוק.

א. אבו-רביע:

לא דיברתי על פיצויים לכל מי שהקים מבנה בלתי חוקי. התכוונתי ל-50 או 100 הבתים של ערב א-צוואעד, שאם נבוא להרוס את כולם - יעורר הדבר סערה גדולה. כל בית שמקימים על הכביש - צריך להרוס אותו. אבל בערב א-צוואעד הבתים כבר עומדים מזה זמן מה.

היור י. חמיר:

חשיבותה של ההצעה לטה"י היתה בכך שהיא עוררה את הממשל להתייחס לבעיה, ובכך הושגה המטרה. אנחנו מדברים כאן על העורר מעקב ופיקוח מתאימים, וממליצים על החשת ישובי קבע לבדואים. בינינו לבין עצמנו, הרי לא הולכים להרוס את כל הבתים בכפר. הכוונה לשים לבניה הבלתי חוקית, ואני טבור שאפשר לקבל את הצעת המסקנות כפי שנוסחה לאחר התייעצות עם כל חברי הוועדה.

ב.צ. קשת:

אני מציע להוסיף סעיף המדבר על הגברת ההסברה בקרב הבדואים.

י. בארי:

נכון.

ב.צ. קשת:

ושאלה: האם מינהל מקרקעי ישראל מתייחס ברצינות מספקת לכל הנושא הזה?

היור י. חמיר:

שמענו עדויות מבאי-כוח המינהל הן לגבי הצעדים שנעשו בתחום התכנון והבניה, הן לגבי פריצת דרך לעזור, והן לגבי ההשקעות, בסכום של 60 מיליון לירות. אני חושב שזה עומד מעל למטוצה הישראלית המקובל בטיפול בנושאים אלה. העלאת הנושא על סה"י באה כאמור כדי לחת עיבוד להמשך הפעולה, והצעת המסקנות שלנו נדמה לי שנותנת תוספת תוקף לכך.

א. אבו-רביע:

אנחנו רוצים לזרז את העניין על-מנת שאפשר יהיה להקים שיכונים לאנשים צעירים הרוצים להקים להם בית. אנחנו יודעים שבית בלתי חוקי אפשר להרוס מיד עם הקמתו, וכל ההקצבות בעניין זה אינן מספיקות.

י. בארי:

אבל זוהי בעיה לא ספציפית לבדואים דווקא.

היור י. חמיר:

בסעיף 2 אני מציע להוסיף בסוף את המלים "ומעודדת אותם".

כן אני מציע להחליף את סדר סעיפי-ההמלצות: סעיף 3 יהיה סעיף 4, וסעיף 4 יהיה סעיף 3.

ח"כ ת. טובי רשם לעצמו מספר

הסתייגויות שידבר עליהן במליאה.

הוחלט: לקבל את הצעת המסקנות, בתוספת התיקונים הבאים:

בפסקה השלישית, המשפט האחרון: "בשלב ראשון עובר הברואי למבנה בלתי חוקי זמני - הוא הצריף או הפחות - ולאחר מכן בשלב השני מתחילה מלאכת הבניה, שבחלקה נעשית באופן בלתי חוקי ועל קרקע שאינה בבעלות הבורה";

בסעיף 2 של המסקנות ייוספו בסוף המלים "ומעוררת אותם";

סעיף 4 יהיה סעיף 3;

סעיף 3 יהיה סעיף 4, וייאמר בו: "הריסת בנין באמצעות חמרי נפץ, כדוגמת הריסת הבנין בערב א-צוואעד ע"י פיצוץ בחמרי נפץ - לא נראית לוועדה;

ייוספו סעיף נוסף למסקנות שבו ידובר על הגברת ההסברה בקרב הברואים.

3. חוק רישוי עסקים (המשך)

ב.צ. קשת:
עברנו על כל סעיפי החוק, ואישרנו את כולם, פרט לסעיף האחרון שבו היתה הצעה לח"כ בארי, והוחלט שנחזור לדון בו כאן.

לחברים חולק נוסח סופי של הצעת החוק, כפי שסוכם ע"י משרד המשפטים בעקבות הדיונים שקיימנו בוועדה.

ד"ר ארנון:
לצערי אני חייב לערער על הנוהל של הזמנה לישיבה. לא הוזמנו בעוד מועד לישיבה הקודמת, וגם הפרוטוקול לא הועבר אלינו, ולא הספקנו אפוא לאמור את החומר.

י. בארי:
לענין הסעיף האחרון - סעיף 7 (תיקון סעיף 14 לחוק העיקרי), אני רוצה לערער על הנוסח האומר "בין בשכר ובין שלא בשכר". הכוונה היא להטיל אחריות פלילית לניהול עסק ללא רשיון לא רק על בעל העסק אלא למעשה גם על פועל העובד בעסק, שיהיה אחדאי בפלילים לניהול עסק ללא רשיון או גביגור להוראות הרשיון; אדם שלא מנהל את העסק ואולי אף לא מכיר את חנאי הרשיון. הצעה זו לועת" מרחיקה לכת ולא מחקבלת על הדעת. אני מציע אפוא למחוק את כל השינוי המוצע בסעיף זה.

מר רותם:
הסעיף לא מדבר על מי שעובד במפעל, אלא על מי שניהל בפועל עסקו של אחר. הכוונה היא לכל מנהל של חברה מניות. היום איננו יכולים להביא לדיון אלא את בעל העסק. ידאילו כאן מדובר על מי שניהל בפועל עסקו של אדם, בעסק שהבעלים אינם עובדים בו בעצמם ואינם מנהלים אותו בעצמם. אם החשש הוא שזה עלול לחול על כל פועל - אפשר לתקן את הנוסח, אבל לנו נראה שהנוסח ברור לגמרי: מדובר על מי שנהל בפועל את העסק.

ב.צ. קשת:
ניהל בפועל את העסק יכול באמת להיות פועל שממונה על שני פועלים אחרים, והוא מנהל לא פורמלית אלא כפועל. אם אפשר - כדאי אפוא בכל זאת להוסיף הגדרה שתשלול אפשרות של הבאתו לדיון של פועל כזה.

ח. פנחסוביץ:

אם הנעלים נסעו, והפועל הראשי מנהל את העסק בפועל בלי רשיון - הוא חייב כזה. אפילו שנגרמו אסונות כתוצאה מניהול כזה.

ח. הירש:

יולכ מזר, אם לא הרשעת מישהו על ניהול העסק ללא רשיון - אין לך אפילו אפשרות לסגור את העסק, אלא סגירה אדמיניסטרטיבית לשלושים יום.

י. בארי:

אבל אינך סגירה כאן מיהו "מנהל".

ח. הירש:

איננו מדברים על פועל העובד בעסק, אלא על מי שנושא את העסק על גבו ואחראי לניהולו. הכוונה במפורש למנהל-בפועל, ולא לפועל בעסק.

מר רותם:

אולי אפשר לומר: מי שניהל בפועל עסקו של אחר, כמנהל, העסק.

ח. פנחסוביץ:

אם בעל העסק נסע לחו"ל לחודש ימים והטיל על אחר הפועלים לפקח על העסק צו לשובו, ובאותו יום כדיוק נערכה ביקורת - לא את הפועל הזה הכוונה לתפוש. עכ"פ, אני מסכימה שנבדוק את הצעת הניסוח של מר רותם, להוסיף את המלים "כמנהל העסק".

י. בארי:

אני משוכנע שהכוונה אמנם טובה, אבל לא זה מה שנאמר כאן. וכשהדבר מגיע לביהמ"ש - מחפשים את הכוונה מתוך לשון הסעיף. עקרונית אני מוכן לזכות על הצעתי למחוק את הסעיף, אבל אני מבקש שיוגדר בבירור מיהו המנהל. ההגדרה שהציע מר רותם נכונה לגבי חברה מניות, אבל לא לגבי עסק אחר.

ב.צ. קשת:

אני מציע שגב' פנחסוביץ תבוא בדברים בעניין זה עם ח"כ בארי. אף ימצאו נוסח מוסכם - נקבל אותו. אם לאו - נסתפק בנוסח שהציע מר רותם, ולח"כ בארי נשמרת זכות הסתייגות.

י. בארי:

אני מציע לומר בסעיף זה במקום "ניהל בפועל" - "היה אחראי לניהול".

ח. פנחסוביץ:

נבדוק זאת.

ד"ר ארנון:

מה קורה אם הרשת איננה מעבירה את התנאים, לפי סעיף 2 להצעת החוק?

ח. פנחסוביץ:

זהו דיון בין-משרדי, ואני מציע שלא כאן נערוך אותו.

ד"ר ארנון:

אנחנו מדברים על הרשות המקומית, רשות הרישוי, ולא על שני משרדי ממשלה. מה הסנקציות שיש לה? והרי כבר היו לנו דברים כאלה בנוסח הישן של החוק.

ת. פנחסוביץ:

על כך אני מציעה שנקיים דיון אצל היועץ המשפטי לממשלה.

ד"ר ארנון:

יש לי שאלה לסעיף 7א(ו) - האם לפי הסעיף הזה אפשר יהיה לקבוע בין סוג "הנסיבות שיפרש" השר גם שינוי בעלות למשל?

מר רותם:

כן.

ד"ר ארנון:

כי לנו לא ברור למשל מהו "עסק חדש". אזרח טוב שמרחיב את עסקו, מכניס קווי ייצור שלא היו קיימים בו קודם - איך אפשר למסור לו שעליו לבקש רשיון חדש? נאמר לי שלפי הסעיף הזה אפשר יהיה להוציא תקנות. למשל, אדם שקיבל רשיון לעסק למכירת ביסקוייטים. כעבור שנה הוא מחליט לאפות בעצמו את הביסקוייטים שהוא מוכר. האם ברור לו לגמרי שהרשיון שיש לו אינו מכסה את זה? איך יכול אדם שרוצה להיות שומר חוק להודיע שחל שינוי משמעותי במהות העסק שלו?

ת. פנחסוביץ:

הבהרנו זאת בישיבה האחרונה, והחלטנו שזה ייעשה באמצעות תקנות של שר הפנים לפי סעיף 39 של החוק, לפיהן יהיה חייב האיש להודיע על שינוי בעלות ועל כל שינוי מהותי, כמו למשל צמצום שטח אטליז לכדי פחצית. אפשר יהיה אז לשלול ממנו את הרשיון. על כל שינוי צריך יהיה להודיע, והדבר יובא לידיעת כל נותני האישורים לפי סעיף 6, והם יחליטו אם הם רוצים להתערב.

ד"ר ארנון:

לגבי סעיף 11ב, למה מפורטים בו רק שלושת המקורות לזיהום מים של חמרי הדברה, ושניים או תרופות? מה לגבי מתכות כבדות למשל?

ת. פנחסוביץ:

מסוים שאלה הדברים המנויים בין הסמכויות שיש לשר החקלאות ששר הפנים חייב להתייעץ בו לגביהן.

א. הרליץ:

נראה לי שחמרי כגון גם האלמנט של שמירה על נהרות וכו', שגם הוא בתחום סמכותו של שר החקלאות. עסקים יכולים לגרום לזיהום מקורות מים לא רק מחמרי הדברה, ושניים או תרופות.

ב. צ. קשת:

הסעיף הזה מדבר רק על שר החקלאות. ייתכן שבמקום אחר צריך להוסיף גם את ענין המתכות הכבדות.

י. בארי:

הנוסח המתוקן של סעיף 11ב צמוד לנוסח שבסעיף 1. ואם צריך לתקן - צריך לתקן את סעיף 1א(4) בענין זיהום מקורות מים, שלו אחראי שר החקלאות לפי חוק המים. שם אפשר למחוק את המלים "חמרי הדברה, ושניים ותרופות" ולהשאיר רק את המלים "מניעת זיהום של מקורות מים".

מר רותם:

יש כאן אי-הבנה. יש כאן מערכת של רישוי שלפיה צריכה רשות הרישוי להתייעץ בשניים השונים. לא כל עסק צריך לקבל אישור של שר החקלאות - מה שיתקבל אם נקבל את התיקון המוצע. כאן מדובר רק על המנהלים המפורטים כאן, ולא ייתכן שעקב תיקון צדדי נפתח פתח שלא נוכל לראות את תוצאותיו. אינני רוצה לטעון כאן טענה של נושא חדש, אבל לשר החקלאות יש די

מר רותם:

סמכויות בקשר עם זיהום המים, ולא צריך להכניס זאת כאן. כאן הכוונה היא רק לאותם העסקים העוסקים בחמרי הדברה, ושניים או תרופות, העלולים לגרום לזיהום מים, לא בגלל בעיית המים אלא בגלל בעיית חמרי ההדברה וסילוקם.

היו"ר י. תמיר:

היכן ייכלל למשל ענין מתכות המקריות ודיאקסיניות במסגרת חוק רישוי עסקים?

מר רותם:

חוק הכנתה "מניעת סכנה לשלום הציבור". עכ"פ, בענין זה יש הוראות מפורשות בחוק המים, בכל ענין הזיהום.

י. בארי:

גם לדברים אחרים יש גיבוי בחוקים אחרים, אבל אנחנו רוצים אפשרות לכלול זאת גם באמצעות רישוי העסק.

היו"ר י. תמיר:

אני סבור שבכל זאת כדאי שנהיה פתוחים למחשבה נוספת.

א. הרליץ:

גם אני מציע שבדוק שוב אם אמנם החוק הזה עונה לבעיה של זיהום בכלל. כי בהחלט ייתכנו עסקים שמזהמים לא רק מים אלא גם את האויר.

מר רותם:

אני מציע לחברי הוועדה לקבל את הנוסח כמות שהוא, ואנחנו נבדוק שוב את הנוסח עם משרד החקלאות, ואם יהיה צורך - נחזור לכאן.

היו"ר י. תמיר:

אני מציע שנשאיר את הסעיף 11 ב' פתוח. אם לאחר התייעצות בין המשרדים יחברר שהוא מכסה את הערותיו של ח"כ בארי - הוא מתקבל. אם לא - נחזור לדון בו.

ת. פנחסוביץ:

לסעיף האחרון (תיקון סעיף 39), כדי שתהיה אפשרות לשר הפנים להתקין תקנות שיחייבו מתן הודעות על שינוי בעלות ושינוי משמעותי בעסק - ייתכן שנבקש עוד להוסיף כאן: "לרבות תקנות בדבר מתן הודעות".

שנית, בטעות לא הודפס מה שאושר כאן בוועדה: שתחולתם של הסעיפים 2 ו-3 יהיה ב-1.1.75, כלומר בשנת הרישוי הבאה, ואנחנו מבקשים להוסיף זאת בנוסח החוק.

הוחלט:

הסעיפים 7 (תיקון סעיף 14 לחוק העיקרי), סעיף 4 (סעיף 11 ב' לחוק העיקרי), וסעיף 10 (תיקון סעיף 39 לחוק העיקרי) ישארו פתוחים עד לאחר שיקול נוסף במשרדי הממשלה.

לאשר את יתר סעיפי החוק כפי שהובאו בנוסח המתוקן.